

Cultuurhistorische Verkenning

Floraschool
Tulpstraat 18
Wormerveer

Bloemenbuurt, 1950-1960 (Zaans archief 21.16123)

Erfgoed Zaanstad
November 2019
Opdracht: team Erfgoed

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Begrenzing	4
2	Ontwikkelingsgeschiedenis	4
3	Huidige situatie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4	Cultuurhistorische waarden	14
5	Aanbevelingen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6	Beleidskader	16
7	Bronnen	16

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Bloemenbuurt is een relatief kleine naoorlogse woonwijk in Wormerveer Noord. De wijk is gebouwd tussen 1950 en 1960. Zoals gewoon bij de aanleg van een naoorlogse wijk werd hier een school gebouwd. In 1953 verrees de Floraschool, een school voor buitengewoon bijzonder lager onderwijs. In 1954 was de school klaar. Naast de Floraschool werden er tijdens de aanleg van de wijk nog twee andere scholen gebouwd. In 1953 een basisschool aan de Kerkstraat 52, in 1954 nog een school voor speciaal onderwijs aan de Noorderstraat. Alle drie de scholen zijn gesitueerd aan de doorgaande wegen en daarmee de randen van de buurt.

In Wormerveer Zuid werd in 1959 nog een school aan de Wandelweg 196 gebouwd.

De locatie van de Floraschool komt per zomer van 2020 vrij omdat de klassen en buitenschoolse opvang die nu er nog in huisvest gaat verhuizen naar een andere locatie. Daarmee komt deze locatie vrij voor herontwikkeling.

De vereniging Eco aan de Zaan wil op deze plek een zogenaamd Ecodorp (Ecohof Noorderveer) ontwikkelen met twintig huishoudens en een ecologisch- en energieneutraal buurtje. Het plan behelst kort gezegd hergebruik van de bestaande schoolpanden, waarbij deze geheel nieuwe gevels krijgen. Daarbij wordt materiaal van de originele locatie hergebruikt. Het terrein krijgt een nieuwe invulling met woningen; van 'tiny houses' tot grotere woningen en appartementen.

Met de gemeente Zaanstad is in maart 2018 een intentieovereenkomst getekend om het plan daadwerkelijk uit te voeren. In deze verklaring zijn afspraken gemaakt om te onderzoeken of en hoe het Ecodorp gerealiseerd kan worden. Eco aan de Zaan heeft gedurende de looptijd van de overeenkomst het eerste recht op ontwikkeling van de locatie.

In de erfgoedvisie uit 2011 van de gemeente Zaanstad is opgenomen dat bij gebiedsontwikkelingen cultuurhistorische verkenningen worden gemaakt met als doel om te inspireren, om handvatten mee te geven aan de voorkant van het proces van ontwikkelingen en als onderlegger te dienen voor bestemmingsplannen om zo de cultuurhistorische waarden in het gebied te borgen. Het plan voor de Floraschool is aangeboden op de vakmarkt van de gemeente Zaanstad; een platform waarbij het plan aan de vakspecialisten van de gemeente wordt ter beoordeling aangeboden. Hierbij is aangegeven dat voor deze locatie een cultuurhistorische verkenning moet worden gemaakt omdat het hier mogelijk gaat om een Wederopbouwmonument.

De Floraschool is tevens opgenomen in de lijst met potentiële gemeentelijke monumenten, die geïnventariseerd is door de werkgroep Wederopbouw van het Zaans Erfgoed. Dat betekent dat er cultuurhistorische waarden aanwezig zijn. Daarom is vanuit het programma Erfgoed deze cultuurhistorische verkenning over de 'Floraschool' gemaakt. Het maakt inzichtelijk wat deze waarden precies zijn en geeft advies hoe daar mee om te gaan. Deze verkenning kan als een van de basisdocumenten worden gebruikt bij beoordeling van toekomstige plannen voor de school.

1.2 Begrenzing

Kaart met Floraschool rood omcirkeld (GIZ)

De Bloemenbuurt ligt in Wormerveer Noord, in de tweede lijn van bebouwing achter de oostelijke oever van de Zaan. De bloemenbuurt wordt begrensd door de Tulpstraat in het oosten, de Tulpkade in het noorden, de Kerkstraat in het Zuiden en de krokusstraat in het westen.

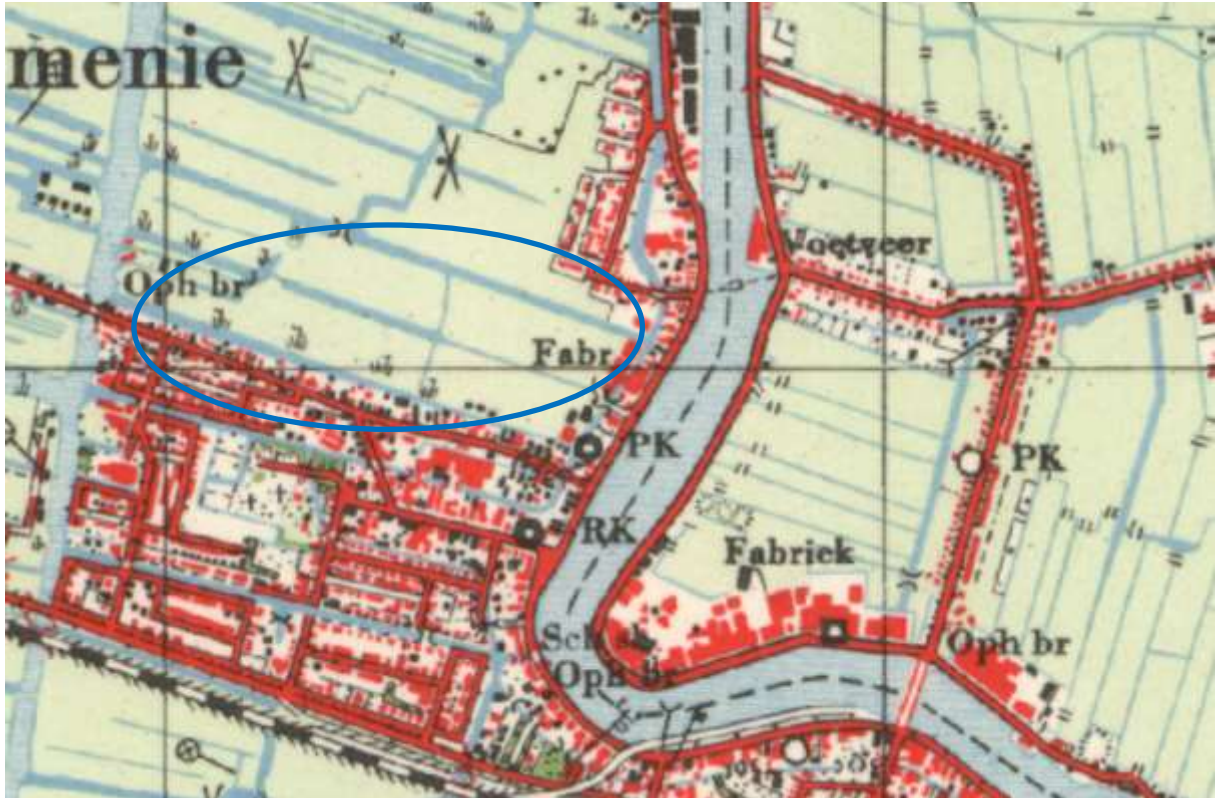
2 Ontwikkelingsgeschiedenis

Naoorlogse wijken

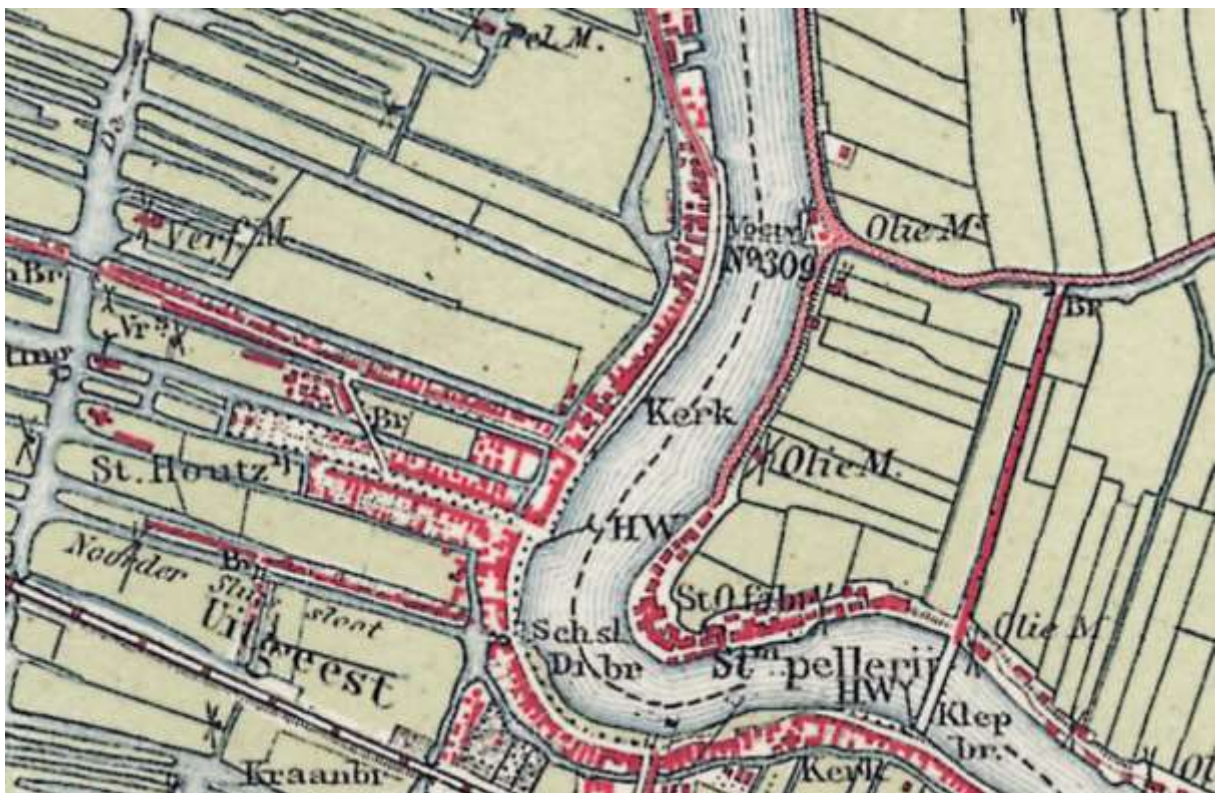
Vrijwel alle Nederlandse steden realiseerden na de oorlog uitbreidingswijken, om zo het tekort aan woningen op te vangen. In de wijken werd een scala aan woningtypen gebouwd; rijtjeshuizen, duplexwoningen, (portieketage) flats, villa's of bejaardenwoningen, voor elk wat wils. De wijken zijn ruim van opzet en hebben een groen karakter; licht, lucht en ruimte. In de eerste plaats is niet de bebouwing vormgegeven, maar juist de ruimte tussen de bouwblokken. De particuliere, gemeenschappelijke en openbare ruimte lopen daarbij in elkaar over. Met voorzieningen als winkels, scholen, kerken en gezondheidszorg op loopafstand. Door de groeiende (auto)mobiliteit maakte een goede infrastructuur belangrijk deel uit van de stadsuitbreidingen. De opzet is heel anders dan veel vooroorlogse buurten, met gesloten bouwblokken in smalle straten, met een enkel winkeltje op de hoek en weinig groen. Ten grondslag aan de structuur van de wijken lag het idee van de wijkgedachte, dat de wijk een ruimtelijke en sociologische eenheid vormde. Binnen dit gedachtegoed is de stad hiërarchisch ingedeeld: woning-woonblok-buurtwijk-stadsdeel-stad. Het gezin werd gezien als de hoeksteen van de samenleving. De omvang van de wijk was gebaseerd op het aantal inwoners, de hoeveelheid woningen en voorzieningen die op basis van onderzoek voor de wijkgemeenschap nodig werden geacht.¹

¹ Wederopbouw een kansrijke erfenis, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, 2017 p 14

Bloemenbuurt Wormerveer

Kaart (ca 1940 topotijdreis) met plek huidige Bloemenbuurt in blauw omcirkeld

Kaart (1959 topotijdreis). Op deze kaart is de wijk nog in aanbouw en dus nog niet ingetekend.

Kaart (1961 topotijdreis). De gehele wijk inclusief de Bloemenbuurt (in groen) en de scholen zijn klaar en opgenomen op de kaart van 1961. Bij de gele pijl staat de Floraschool.

Zoals te zien op de kaarten is de wijk gebouwd ten noorden van een bestaande kern. Het maakte onderdeel uit van het plan Zeeheldenbuurt II. Het nieuwe stedenbouwkundige plan volgt de oost-west georiënteerde sloten die haaks op de Zaan staan. De wetering vormt de westgrens, een grote sloot de noordgrens van de bloemenbuurt. De weiden ertussen zijn ingevuld met strokenbebouwing die in een stempel (een ensemble van verschillende stroken woningen in een repeterend systeem) gebouwd zijn. De kleinere sloten zijn verdwenen. De bebouwing bestaat uit strokenbouw met rijstjeswoningen met meerdere woningen onder 1 kap (zadeldak met rode pannen). De architectuur is zeer eenvoudig met weinig in het oog springende details. De openbare ruimte is tevens vrij sober ingericht. Het meeste groen is privé groen van de voor- en achtertuinen. Er is weinig openbaar groen; een strook langs de sloot met voornamelijk gras en wat bomenrijen langs de doorgaande wegen. Opvallend is de groen ingevulde omgeving van de vrijstaande scholen (Tulpstraat, Noorderstraat en Kerkstraat). De open en groene ruimte geeft alle scholen als het ware een podium en verbijzondert dat deel van de wijk.

Naoorlogse scholen

Na de oorlog nam de behoefte aan scholen sterk toe, mede als gevolg van het explosief stijgende geboortecijfer. De rijksoverheid nam de centrale leiding over de scholenbouw in handen. Alle aanvragen voor rijksgoedkeuring betreffende herbouw, uitbreiding en nieuwbouw van scholen werden beoordeeld door de Centrale Directie van de Wederopbouw en de Volkshuisvesting. De aanvragen voor onderhoud, verbouwing en kleinschalig herstel van schoolgebouwen werden afgehandeld door de plaatselijke wederopbouw bureaus. Onderwijskundigen van het ministerie bemoeiden zich van bovenaf met de verandering en verbetering van het onderwijs. Door de toenemende bemoeienis van de rijksoverheid op het gebied van onderwijs, brokkelde de zeggenschap van gemeenten af.

Elk jaar stelde de rijksoverheid in een bouwprogramma de bouwvolumes (uitgedrukt in miljoenen guldens) vast voor woningbouw, ziekenhuizen, scholen etc., alsmede de verdeling van het bouwvolume voor scholen over de verschillende takken van onderwijs. Het bouwvolume voor scholenbouw bleef jarenlang achter bij de vraag naar nieuwe schoolruimte. Dat kwam mede doordat het rijk tot ver in de jaren vijftig in het bouwprogramma prioriteit verleende aan het lenigen van de woningnood die destijds bekend stond als

‘volksvijand nummer één’.²

Met betrekking tot de scholenbouw werd het gemeenschapsidee geïmporteerd uit Engeland en Denemarken en kwam in het schoolgebouw ruimtelijk tot uitdrukking in een centrale ruimte voor gezamenlijke bijeenkomsten. Deze schoolzaal, aula of hal werd geacht tevens een belangrijke rol te vervullen bij buitenschoolse culturele activiteiten. Daarmee werd de school een cultureel centrum van een buurt waar de nadruk kwam te liggen op de vorming van de jeugd tot volwaardige leden van de gemeenschap die de school in kwam.³

Een ander centraal thema in de onderwijskundige vernieuwing na de Tweede Wereldoorlog was de overgang van een passief klassikaal en kennisgericht onderwijs naar een actiever onderwijs met een losser klassenverband, waarbij een sterk beroep gedaan werd op de zelfwerkzaamheid en de persoonlijkheidsvorming van de kinderen. De wetenschappelijke beoefening van de pedagogiek door pioniers als Maria Montessori, Helen Parkhurst, Rudolf Steiner, Jan Ligthart, Kees Boeke, en P. Petersen, legde reeds voor de Tweede Wereldoorlog in Montessori-, Dalton-, Vrije- en Jenaplanscholen de grondslagen voor een vernieuwing van het onderwijs, die na de oorlog meer algemeen ingang zouden vinden. De voortschrijdende individualisatie en de differentiatie van het onderwijs veronderstelden een grotere bewegingsvrijheid in het lokaal, meer zelfwerkzaamheid en daardoor een losser klassenverband.

Voor de lagere scholen resulteerde dit in de navolgende vernieuwingen:

- grote klaslokalen met verplaatsbaar en los meubilair (bewegingsvrijheid)
- voor kinderen bereikbare lage kastuimten met leermiddelen (zelfwerkzaamheid)
- een speelwerklokaal voor de lagere klassen (groepsarbeid)
- een handenarbeid- en handwerklokaal voor hogere klassen (groepsarbeid)
- een gymnastiekzaal annex buitenspeelveld (lichamelijke oefening)
- een schoolzaal met podium als centrale plaats voor de schoolgemeenschap én als uitdrukking van de sociale betekenis van de school voor de samenleving (buitenschoolse activiteiten)
- meer aandacht en ruimte voor het administratieve gedeelte van de school (ontvangstkamer schoolhoofd, onderwijzerskamer)
- optimale ligging en situering van het schoolgebouw in verband met de toetreding.⁴

Stedenbouw

Het leven van de stadsbewoner speelt zich af binnen de concentrische kringen van woning, buurt, wijk, stadsdeel en stad. Het voorbereidend en lager onderwijs valt samen met de buurt en de wijk. Het middelbaar en vakonderwijs valt samen met het stadsdeel en centrum.

In deze wijkgedachte nam de school een voorname plaats in de wijk in: voorbereidend onderwijs op buurtniveau, lager onderwijs op het schaalniveau van de wijk. Door een doelmatige ontwikkeling van een uitbreidingsplan was het mogelijk te verzekeren dat ook stedenbouwkundig de rol van de school tot uitdrukking werd gebracht.⁵ In de naoorlogse uitbreidingswijken werden scholen benut als stedenbouwkundig element, als hoofd- en rustpunten tussen de woonstraten. De onderwijsvernieuwing was erop gericht dat de school en de maatschappij contact moesten maken. Deze vernieuwing leidde tot de bouw van scholen met meer mogelijkheden tot activiteiten in de buitenlucht en bijeenkomsten voor en met omwonenden. Het schoolgebouw kreeg een grotere gerichtheid op de maatschappij. Muren en hekken rond het schoolgebouw maakten plaats voor beplanting en zo mogelijk een aansluiting bij een groenstrook of plantsoen.

Architectuur

Direct na de Tweede Wereldoorlog werden nog veel bakstenen scholen met gangen en een zolder gebouwd in een traditionalistische bouwstijl naar ontwerp van architecten als Friedhoff, Berghoef, Klarenbeek en Van Woerden. Om bij een gangschool tweezijdige lichtinval in de lokalen te krijgen, wijzigden zij het zadeldak in twee ongelijke dakschilden met een bovenlicht.

Tussen 1945 en 1955 werd in de Nederlandse scholenbouw het streven naar monumentaliteit en representativiteit omgebogen naar een meer zakelijke benadering waarbij het schoolgaande kind centraal staat. In oktober 1948 werden tijdens het Nederlands Congres voor Openbare Gezondheidsregeling de wensen en eisen voor het modern schoolgebouw geformuleerd aan de hand van nieuwe inzichten op onderwijskundig, hygiënisch en architectonisch gebied. De aandacht ging uit naar de plaats, bouw en

² Scholen categoriaal onderzoek wederopbouw, RDMZ, 2001. P20

³ Idem. P23

⁴ Idem p 24

⁵ Idem p 26

inrichting van het schoolgebouw in relatie met het welzijn van het kind. Hierbij werden de navolgende aandachtspunten naar voren gebracht:

- goed bereikbare en rustige situering van het schoolgebouw
- aanwezigheid van speelplaatsen, eventueel in aansluiting op groenstroken
- optimale oriëntatie op de zon in verband met de hygiëne
- afzonderlijke schoolgebouwen voor de verschillende soorten onderwijs
- bewegingsvrijheid in de klaslokalen (grotere lokalen, losse meubels)
- naast lokalen voor klassikale lessen ook extra ruimten voor individueel en in groepsverband werken.⁶

Floraschool

De ontwerpen van de Floraschool dateren uit 1953 toen de vergunning werd aangevraagd voor het bouwen van een BLO school aan de Tulpkade in het uitbreidingsplan Noord te Wormerveer. De opdrachtgever was de gemeente Wormerveer en het werk werd openbaar aanbesteed. Het Schetsplan van de school werd ontworpen door directeur gemeentewerken Wormerveer. Het plan bestond niet alleen uit een school, maar voorzag ook in de bouw van bejaardenwoningen (circa 9 a 10) en aan de Kerkstraat ruimte voor een woning voor hoofd van de school. Op 1 juni 1954 besluit de raad de grond ter beschikking te stellen voor de bouw van de school, die gefinancierd wordt door de gemeente Wormerveer met 20% subsidie van provincie. De begroting spreekt van 199.200 gulden.

Met bouw werd al begonnen voordat kredieten waren verstrekt door de provincie en op 18 december 1954 wordt de school geopend en in gebruik genomen als zijnde Floraschool, streekschool voor buitengewoon lager onderwijs.

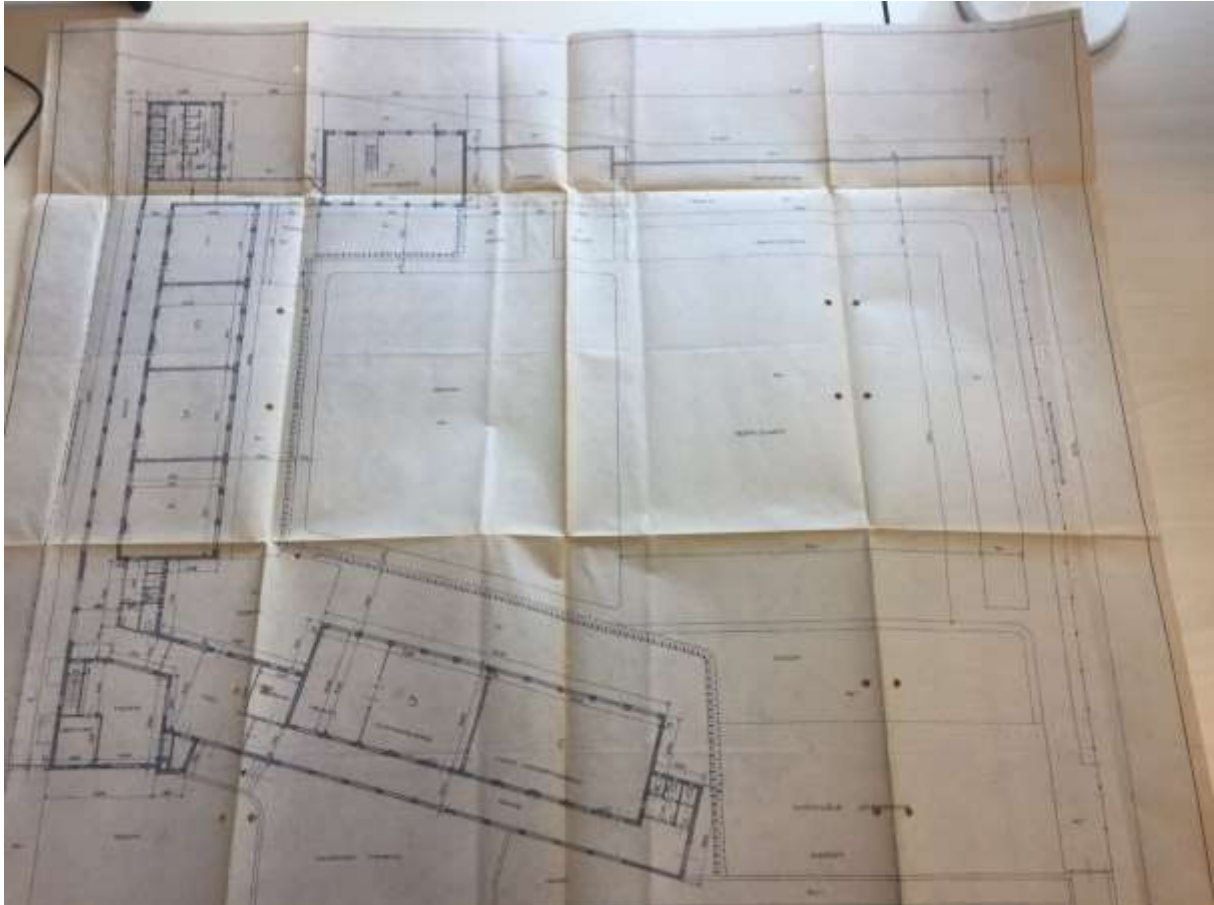

Schetsplan van de westgevel van de school

Volgens het bestek bestaat de constructie van de school uit een betonnen draagconstructie met lateien, verder ingevuld met metselwerk (2 soorten specifieke baksteen). Alle lichtopeningen in de buitengevel krijgen houten kozijnen die ingevuld worden met stalen ramen of houten deuren.

In de toiletten komen vloeren van granito, met hardstenen dorpels en wanden van wanden van beton-emaille.

⁶ Scholen categoriaal onderzoek wederopbouw, RDMZ, 2001. P 27

Opvallend is de plattegrond van de school, die haakvormig is, met de centrale entree als schakelpunt tussen twee langwerpige vleugels en een lokaal voor handenarbeid haaks op het eind van de noordelijke vleugel waardoor een ongelijke U ontstaat.

De noordelijke vleugel ligt evenwijdig aan de Tulpkade en heeft een lange gang, onder een plat dak met vier klaslokalen eraan. De klaslokalen lopen hoger op en hebben een lichtstrook. Aan het eind van de gang een toiletgroep. De gang loopt het hoekje om naar het handenarbeidlokaal dat twee laags is en gekenmerkt wordt door hoge raampartijen met roede verdeelde kozijnen met stalen ramen in beide lange gevels.

Het schakelpunt bevat de hoofdentree en ernaast de ruimte voor het hoofd van de school en een archief. Ook hier een aantal toiletten. Vanuit de centrale hal kan men naar de binnenplaats. De westelijke vleugel loopt evenwijdig aan de Tulpenstraat en heeft eveneens een lange gang, maar nu met keuken, huishoudlokaal en klein handenarbeidlokaal. Ook hier een toiletgroep(je) op de kop en een lichtstrook boven het platte dak van de gang. Op een later tijdstip is hier een klein deel tegenaan gezet in iets andere baksteen. Dit is geheel in de stijl van het bestaande gedaan en kan dus niet als verstoring gezien worden.

Buitenruimte

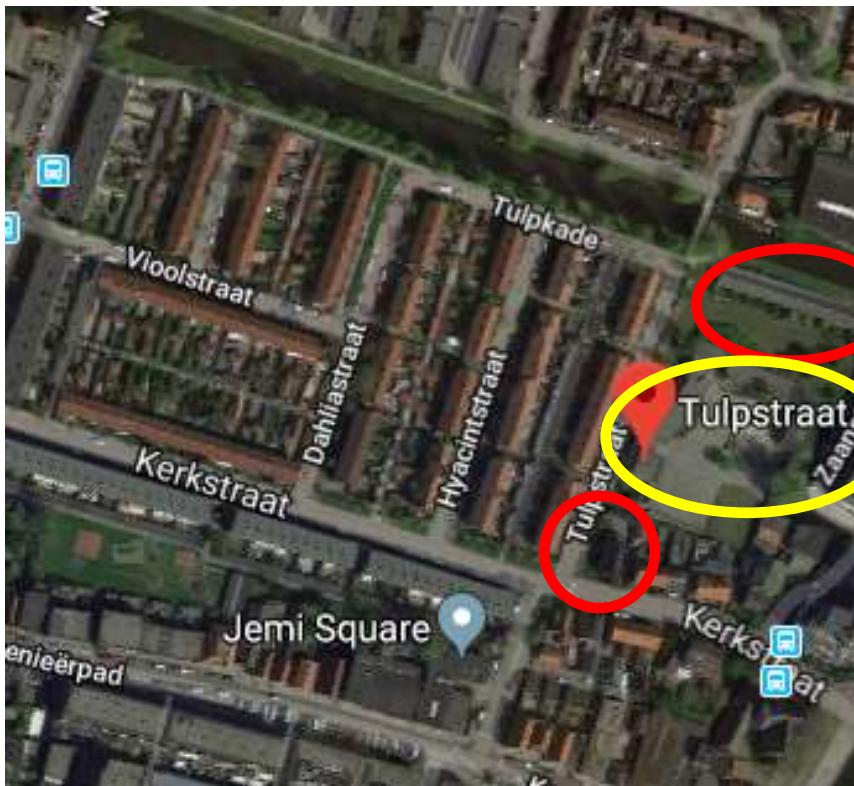
Volgens plan was er een ruime buitenruimte aanwezig. Deze was ingericht met gazon, tegels (in een strook direct langs de gevels) en een speelplaats. De zandbak bevond zich naast het handenarbeidlokaal met ervoor twee kleine gazonnetjes. Ernaast een lange fietsstalling. Aan de Tulpstraat kwam een betegeld voorplein met gazon aan beide zijden.

Huidige situatie

De huidige situatie is niet veel gewijzigd te opzichte van de oorspronkelijke situatie. Met name het schoolgebouw is zeer gaaf in hoofdvorm en materiaalgebruik gebleven; er is geen sprake van ontsierende aanbouwen en alle kozijnen met stalenramen zitten er nog in.

De inrichting van het schoolplein aan de achterzijde is wel gewijzigd door functieverandering; de fietsenstalling is weg, de zandbak verplaatst, het gazon heeft plaats gemaakt voor meer verharding en er zijn wat lage plantenbakken gekomen. De groenstructuren aan de voorzijde (Tulpstraat) en aan de zijde van de Tulpkade zijn nog aanwezig. Vooral de bejaardenwoningen staan mooi ingebed in het groen.

Aan de oostzijde (zijde Zaanstroom) is de beplanting vrij hoog en wild geworden; op schoolplein staan enkele solitaire bomen.

Ligging school 2016 (google maps) duidelijk te zien hoe het ensemble van woningen (binnen de rode cirkels) en school (gele cirkel) zich op een groen presenteerblad bevind

Tulpkade, bejaardenwoningen. Opvallend zijn de waslijnen die zich aan het pad bevinden. Het is niet helemaal duidelijk wanneer deze geplaatst zijn, maar het een element dat wel helemaal in de gedachte van het nieuwe comfortabele wonen van de jaren '50 past

De bejaardenwoningen zijn qua architectuur niet heel bijzonder; het is een rij woningen onder 1 kap, met minimale verlevendigungen. Ook kozijnen en deuren zijn waarschijnlijk al eens gewijzigd. De kracht van de woningen zit in de ligging evenwijdig aan het de Tulpkade en de relatie met de school als ensemble.

Langs de Tulpkade een krachtige groenstructuur in de vorm van bomen; de achtertuinen van de bejaardenwoningen zijn door hoge schutting aan het oog onttrokken

Voorplein en achterplein van de school; het hoog opgaande element van de school maakt het een markant beeld in de straat

Het lijkt of er een latere aanbouw zit door verschil in baksteen; dit is in het archief niet terug te vinden. Deze aanbouw is verder niet storend.

Woning hoofd van de school op hoek Kerkstraat en Tulpstraat. De woning heeft een karakteristieke vrijstaande ligging en is ,zo het een woning voor een directeur betaamd, rijker in architectuur dan de overige woningen in de buurt.

Aan de achterzijde is de beplanting slecht onderhouden en verwilderd. Beplanting aan deze zijde is prima voor geluids-en privacy overwegingen, maar kan meer uitgebalanceerd worden.

In de nabije omgeving staan nog twee naoorlogse scholen. Deze zijn minder gaaf in hoofdvorm dan die aan de Tulpstraat, maar ook onmiskenbaar Naoorlogs in vormtaal. Zeer kenmerkend is de aanwezigheid van naoorlogse kunst bij de school aan de Noorderstraat. Bij de school aan de Tulpstraat is geen kunst aan de buitenzijde aanwezig. Aangezien het interieur niet meegenomen is in dit onderzoek kan het zijn dat er zich, zoals gebruikelijk voor naoorlogse scholen, wel monumentale (wand)kunst bevindt in het interieur.

3 Cultuurhistorische waarden

Archeologische waarden

Mochten tijdens de bouw zaken worden gevonden die van archeologisch belang zijn, dan dienen deze te worden gemeld aan de gemeentelijk archeoloog.

stedenbouwkundige waarden

- De herkenbaarheid van het ensemble binnen de buurt door plattegrond en inrichting met groen
- Ensemble waarde met bejaardenwoningen (Tulpkade) en woning hoofd van de school op hoek Kerkstraat/Tulpstraat
- Oost-west georiënteerde hoofdstraten (naar slotenpatroon)
- Ensemblewaarde met overige naoorlogse scholen in Wormerveer; allen gebouwd tussen 1950 en 1960 ,maar elke met eigen vormgeving en functie

Cultuurhistorische waarden

De school, of eigenlijk het gehele ensemble van bejaardenwoningen, directeurswoning en school, verteld het verhaal van de wederopbouwperiode in Wormerveer; de landelijke gedachten over naoorlogse wijken en scholen komen hier tot uitdrukking.

Architectuurhistorische waarden

- Type van de school (haakvorm, iets ongelijk) lange gangen met lokalen is van waarde. Dit type komt verder niet voor in de inventarisatie van Zaans erfgoed en is dus op gemeentelijk niveau zeldzaam
- Speelse bouwvolumes met verschillende hoogten (lijnenspel)
- Karakteristiek materialengebruik (granito, stalen ramen) het interieur van de school is niet meegenomen in het onderzoek. Bij naoorlogse scholen bestaat echter een grote kans op aanwezigheid van naoorlogse wandkunst. Gemaakt met de 1% regeling van destijds en meestal door regionale kunstenaars. Mocht dat aanwezig zijn dan geldt hiervoor een zorgvuldige omgang
- De bejaardenwoningen zijn van mindere architectuurhistorische waarde, maar wel van groot belang als onderdeel van het ensemble

Gaafheid en zeldzaamheid

- Gaafheid van hoofdvorm en materialen van de school; de bejaardenwoningen en de directeurswoning zijn op hoofdvorm gaaf, maar hebben wijzigingen ondergaan
- Op landelijk niveau is het geen zeldzaam type (haakvorm) maar gelet op de inventarisatie wederopbouw van Zaans Erfgoed op gemeentelijk niveau wel zeldzaam te noemen.

4 Advies bij herontwikkeling

De school is opgenomen in de lijst van naoorlogse panden, opgesteld door Zaans erfgoed, die voldoende waarden hebben om te worden aangewezen als gemeentelijk monument. De cultuurhistorische waarden, zoals omschreven in deze Cultuurhistorische verkenning onderschrijven deze waarden en aanwijzing als gemeentelijk monument lijkt dan ook rechtvaardig. Aanwijzing van een enkele school, zonder de context van de overige panden van de geïnventariseerde lijst, is niet wenselijk omdat dan geen goede weging kan ontstaan. Echter, wanneer de herontwikkeling van de school een bedreiging vormt voor de waarden van het gebouw behoort het aanwijzen van de school als gemeentelijke monument tot de mogelijkheden.

Bij herontwikkeling van de school zijn een aantal zaken van belang voor het behouden van de geconstateerde cultuurhistorische waarden:

- Archeologie:
Mochten tijdens de bouw zaken worden gevonden die van archeologisch belang zijn, dan dienen deze te worden gemeld aan de gemeentelijk archeoloog.

Verder behoud van :

- De herkenbaarheid van het ensemble van de school, woningen en woning van de hoofd (onderlinge relatie).
- De herkenbaarheid van dit type school, dus de hoofdvorm (**haakvorm** met **open** binnenplein en dichtere omranding met bv beplanting)
- **Groene omgeving** school in vorm van gazonstroken, lage beplanting, enkele solitair
- Karakteristieke architectuurstijl met verschillende bouwvolumes en hoogten (**horizontaal en verticaal lijnenspel**)
- Karakteristiek materialen gebruik (**granito, stalen ramen**) en wanneer aanwezig (monumentale) wandkunst.

Transformatieruimte

Bij elke bebouwing is sprake van een bepaalde ruimte voor wijzigingen die gedaan kunnen worden zonder dat de karakteristiek van die bebouwing onaanvaardbaar aangetast worden. Bij sommige objecten is die ruimte heel klein; er is dan geen of nauwelijks transformatieruimte. Soms is die ruimte groter. Hieronder is omschreven waar de ruimte voor wijzigingen van de school en terrein zich bevinden:

- Nieuwe bebouwing op het terrein kan, maar mag de openheid van het binnenterrein niet aantasten, zoek de randen op.
- Verbouwing school; vanwege gave hoofdvorm weinig ruimte voor aanpassen aan het hoofdvolume en de plattegrond van de school met aan-, uit-, of opbouwen.
- Groenplan: groen in directe omgeving kan gewijzigd, maar behoud van open karakter, gazon (lage beplanting is mogelijk) dus geen hoge schuttingen, hekwerken, muren en dergelijke.

5 Beleidskader

In artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) uit 2010, waarin de Wro nader is uitgewerkt, is opgenomen dat per 1 januari 2012 bij het maken van bestemmingsplannen een beschrijving moet worden opgenomen van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden. Bij nieuwe ontwikkelingen in een gebied, dienen de gevolgen voor de cultuurhistorische waarden op voorhand in kaart te worden gebracht. Zodoende is het sinds 1 januari 2012 geregeld in de omgevingswet dat cultuurhistorische waarden verankerd zijn in het proces van ruimtelijke ordening en moet bij het opstellen of wijzigen van een bestemmingsplan daarmee rekening worden gehouden.

De gemeente Zaanstad heeft deze regelgeving in de Erfgoedvisie 2011-2018 verankerd. Deze erfgoedvisie is in oktober 2011 door de gemeenteraad vastgesteld en hierin is geregeld dat voor bijzondere welstandsgebieden, gebieden waar ruimtelijke ontwikkelingen plaats zullen vinden of een nieuw bestemmingsplan wordt opgesteld een cultuurhistorische verkenning verplicht is. Het is namelijk essentieel voor het planproces dat in een vroeg stadium de cultuurhistorische waarden van het gebied onderzocht worden. De uitkomsten van een dergelijke verkenning kunnen als basis dienen voor verdere ontwikkelingen binnen het gebied en zijn waardevol gebleken als inspiratiebron voor onder andere het stedenbouwkundige programma van eisen of de spelregelkaart.

6 Bronnen

Scholen categoriaal onderzoek wederopbouw, RDMZ, 2001.

Wederopbouw een kansrijke erfenis, Rijksdienst Cultureel Erfgoed, 2017

Zaans archief, gemeente Wormerveer, 1935-1973 inv nr 954

Steenhuis Meurs inventarisatie uitbreidingsplannen Naoorlogs Zaanstad 1945-1974

Inventarisatie Zaans erfgoed naoorlogse objecten 2019

www.topotijdreis.nl

www.zaanatlas.nl